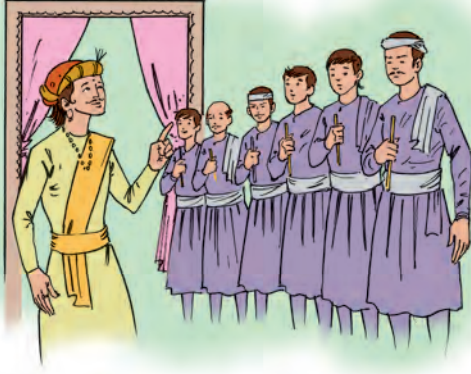

देवदत्तः नाम कोऽपि धनिकः आसीत् । एकदा तस्य धनस्यूतः लुप्तः । तस्य गृहे षड् भृत्याः आसन् । तेषु एव एकः चौरः स्यात्, इति तस्य मतम् । चौरं ग्रहीतुं सः वीरबलं साहाय्यम् अयाचत । वीरबलः अवदत्, “मित्र! अद्य सायङ्काले तव सर्वान् भृत्यान् मम गृहं प्रेषय” इति ।

यथानिश्चितं सर्वे सेवकाः वीरबलस्य गृहम् आगताः । वीरबलेन पूर्वमेव सर्वेषां कृते समानोन्नतयः यष्टिकाः आनीताः । सः सेवकान् अवदत्, “भोः पश्यन्तु, एताः मायायष्टिकाः । तासु एकां यष्टिकां स्वीकृत्य सर्वैः देवदत्तस्य गृहं गन्तव्यं, श्वः प्रभाते पुनरागन्तव्यम् । येन केनापि धनस्यूतः चोरितः स्यात् तस्य यष्टिका अङ्गुलिमात्रं दीर्घा भविष्यति ।”

रात्रौ सर्वे भृत्याः सुखेन निद्राम् अकुर्वन् ऋते एकस्मात् । सः अचिन्तयत्, “श्वः प्रातः मम चौर्यं प्रकटितं भवेत् । अतः अहम् अधुना एव मम यष्टिकाम् अङ्गुलिमात्रं कर्तयामि ।” इति चिन्तयित्वा तथा कृत्वा सः सुखेन सुप्तः ।

अन्येद्युः लघुयष्टिकां दृष्ट्वैव वीरबलेन चौरः सम्यक् ज्ञातः गृहीतः च । अपराधी भृत्यः वीरबलस्य पादयोः पतित्वा स्वस्य अपराधम् अङ्गीकृतवान् धनस्यूतं च प्रत्यर्पितवान् ।

बालकः

पुस्तकं पठति

पाठशालां गच्छति च ।

बालकः पुस्तकं पठित्वा पाठशालां गच्छति ।

माता

पाकं करोति

भोजनं परिवेषयति च ।

माता पाकं कृत्वा भोजनं परिवेषयति ।

एतौ

पत्रं लिखतः

पत्रपेटिकायां पत्रं निक्षिपतः च ।

एतौ पत्रं लिखित्वा पत्रपेटिकायां निक्षिपतः ।

नर्तक्यः

शिक्षिकाम् अनमन्

अनृत्यन् च ।

नर्तक्यः शिक्षिकां नत्वा अनृत्यन् ।

पठित्वा, कृत्वा, लिखित्वा, नत्वा इत्येतानि पूर्वकालवाचक-त्वान्त-अव्ययानि ।

अद्वैतः वृक्षम् **आरुह्य** उपविशति ।

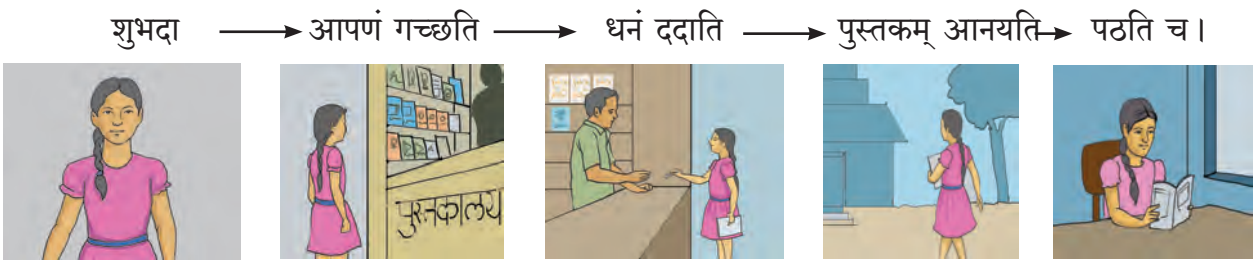

वृद्धा देवं **प्रार्थ्य** निद्रां करोति ।

पुरुषौ हस्तौ **प्रक्षाल्य** भोजनं कुरुतः ।

आरुह्य, प्रार्थ्य, प्रक्षाल्य इत्येतानि पूर्वकालवाचक-ल्यबन्त-अव्ययानि ।

शुभदा आपणं **गत्वा** धनं **दत्त्वा** पुस्तकम् **आनीय** पठति ।

वाक्यानि निरीक्ष्य भेदम् अवगच्छत -

१. साधवः फलानि दत्त्वा निर्गच्छन्ति ।	→	१. साधवः फलानि प्रदाय निर्गच्छन्ति ।
२. वृद्धा देवं नत्वा कार्यम् आरभते ।	→	२. वृद्धा देवं प्रणम्य कार्यम् आरभते ।
३. आरक्षकाः चौरं ताडयित्वा कारागृहं नयन्ति ।	→	३. आरक्षकाः चौरं सन्ताड्य कारागृहं नयन्ति ।
४. धनं हत्वा चौरः पलायितः ।	→	४. धनम् अपहृत्य चौरः पलायितः ।

१. मेलनं कुरुत ।

खादति	सम्मिल्य
पिबति	स्मृत्वा
सम्मिलति	खादित्वा
स्मरति	प्राप्य
प्राप्नोति	पीत्वा

२. गणद्वये लिखत ।

उक्त्वा, पूजयित्वा, सम्पाद्य, संहृत्य, धृत्वा, धावित्वा, प्रविश्य, स्नात्वा, उड्डीय, निमज्ज्य, अवतीर्य, उत्थाय, आरुह्य, उत्पत्य, सिक्त्वा, स्थित्वा, चलित्वा, निष्पीड्य, उद्घाट्य, निष्कास्य

३. पूर्वकालवाचकयोः उपयोगं कृत्वा दीर्घं वाक्यं कुरुत ।

मर्कटः वृक्षात् -----पेटिकां-----टोपिकां ----- मस्तके ----- वृक्षम् आरोहति ।

४. भिन्नम् अव्ययं चिनुत ।

१. रक्षित्वा, उषित्वा, उपदिश्य, उप्त्वा

२. निमन्त्र्य, वन्दित्वा, पराजित्य, सम्भूय

३. तीर्त्वा, अनुज्ञाय, सुप्त्वा, मत्वा,

४. गणयित्वा, प्रयुध्य, प्रगाय, अभिषिच्य

क्रीडा - पूर्वकालवाचकयोः उपयोगं कृत्वा अतिदीर्घं वाक्यं वदत ।

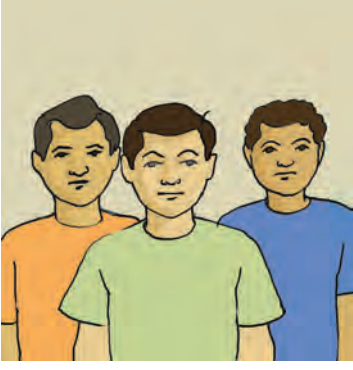
रम्यसंस्कृतम् ।

किं कर्तुम् ?

युवकः चित्रपटगृहं गच्छति चित्रपटं पश्यति च ।

युवकः किमर्थं चित्रपटगृहं गच्छति? युवकः चित्रपटं द्रष्टुं चित्रपटगृहं गच्छति ।

बालकाः गृहम् आगच्छन् जलं च अपिबन् ।

बालकाः किमर्थं गृहम् आगच्छन् ? बालकाः जलं पातुं गृहम् आगच्छन् ।

- छात्रौ पुस्तकालयम् अगच्छताम् । किमर्थम् ? छात्रौ पठितुं पुस्तकालयम् अगच्छताम् ।
- मेघा फेनकं स्वीकरोति । किमर्थम् ? मेघा वस्त्राणि प्रक्षालयितुं फेनकं स्वीकरोति ।

द्रष्टुं, पातुं, पठितुं, प्रक्षालयितुम् इत्येतानि हेत्वर्थक-तुमन्त-अव्ययानि ।

पठत अवगच्छत च -

१. शुनकाः खादितुम् इच्छन्ति ।
२. अहं वक्तुम् ऐच्छम् ।
३. भारवाहकः भारं वोढुं शक्नोति ।
४. ताः नार्यः रुचिरं पक्तुं शक्नुवन्ति ।
५. जनाः भोजनं कर्तुम् आरभन्त ।

सम्भाषापत्रम्

१. हेत्वर्थकं योजयित्वा संवादं पूर्यत ।

सिंहः - रे मूषक, दण्डयामि त्वाम् ।

मूषकः - भोः, अहं _____ (गम्) इच्छामि । मुञ्चतु माम् ।

सिंहः - किमर्थं मुञ्चामि ? अहं निद्रामग्नः आसम् । त्वया मम निद्राभङ्गः कृतः ।

मूषकः - महाराज, एकवारं मुञ्चतु । सङ्कटकाले अहमपि तव साहाय्यं _____ (कृ) आगच्छामि ।

परन्तु इदानीं मम बान्धवान् _____ (दृश्) गच्छामि । कृपया मुञ्चतु ।

२. चतुर्थं पदं लिखत ।

१. त्रै-त्रातुम् [::] गै - _____
२. मिल्-मेलितुम् [::] लिख् - _____
३. पूज् - पूजयितुम् [::] कथ् - _____
४. हन् - हन्तुम् [::] मन् - _____
५. लभ्-लब्धुम् [::] रभ् - _____
६. बुध् - बोद्धुम् [::] युध् - _____
७. स्मृ-स्मर्तुम् [::] कृ - _____
८. दृश्-द्रष्टुम् [::] स्पृश् - _____

३. धातोः हेत्वर्थकम् अव्ययं प्रयुज्य वाक्यं पुनर्लिखत ।

१. शृगालः द्राक्षाफलम् (खाद्) उत्पतति ।
२. काकः जलं (पा-पिब्) घटे उपविशति ।
३. शृगालः मांसखण्डं (लभ्) काकस्य स्तुतिं करोति ।
४. भीमं (हन्) दुर्योधनः कपटम् अकरोत् ।
५. शशकः निद्रां (कृ) अगच्छत् ।
६. सः पत्रं (लिख्) लेखनीं स्वीकरोति ।